

Kampania
„Zatrzymaj przemoc. Wola pomaga”

Przemoc rówieśnicza

projekt finansuje
dzielnica
Wola

STOP PRZEMOCY
NA WOLI

Podstawowe pojęcia

- **Agresja** (atak wobec osób, zwierząt, przedmiotów), agresja ma znaczenie przystosowawcze i nie musi być destrukcyjna
  - może służyć do obrony w sytuacji zagrożenia
  - ustalaniu pozycji w grupie, np. chłopcy wypróbowują swoją siłę wobec kolegów- intencją nie jest skrzywdzenie, ale ustalenie hierarchii
- **Przemoc**- agresja wymierzona przeciwko słabszemu. Przemoc jest celowym spowodowaniem szkody i zawsze jest destrukcyjna.
- **Bullying** – powtarzająca się przemoc, utrwalona w relacjach pomiędzy osobami, role sprawców i ofiar

Lista przejawów przemocy rówieśniczej

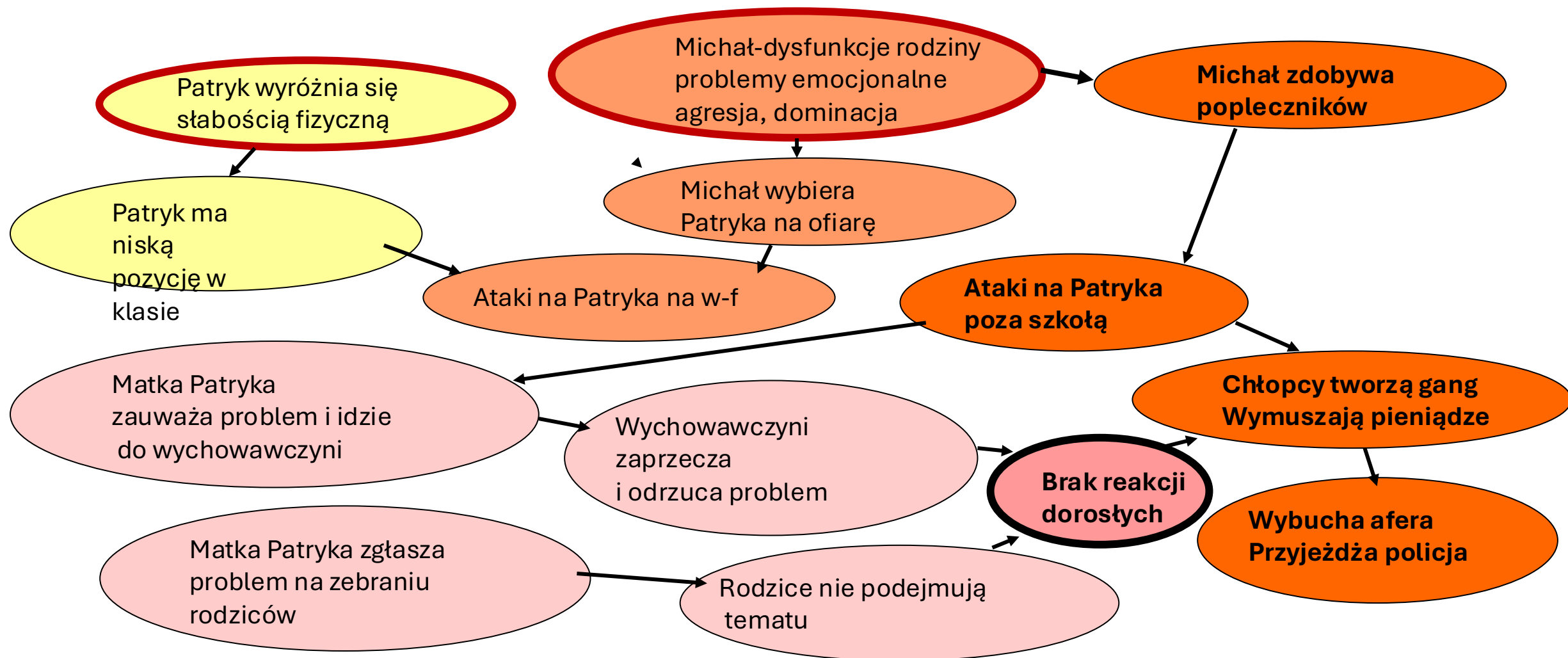
1. Wyzywanie i obrażanie- rzucanie obelg pod adresem osoby lub jej bliskich
2. Dawanie do zrozumienia, że jest nikim
3. Ośmieszanie przed kolegami
4. Oczernianie przed kolegami, mówienie nieprawdziwych rzeczy o osobie- plotki
5. Izolowanie od grupy-namawianie kolegów, żeby ignorowali osobę lub źle ją traktowali
6. Posądzanie osoby o rzeczy których nie zrobiła- publicznie
7. Czytanie listów bez zgody
8. Grożenie pobiciem osoby lub jej bliskich
9. Zastraszanie np. rozpowszechnieniem kompromitujących informacji o osobie
10. Utrudnianie dojścia do szkoły lub powrotu do domu
11. Bicie
12. Kopanie
13. Podstawianie nogi
14. Wrywanie siłą rzeczy należących do osoby, rzucanie rzeczami
15. Niszczenie rzeczy należących do osoby
16. Opluwanie
17. Wykręcanie rąk
18. Grożenie niebezpiecznymi przedmiotami
19. Rzucanie niebezpiecznymi przedmiotami w osobę
20. Spoliczkowanie
21. Zmuszanie do zrobienia czegoś upokarzającego lub złego
22. Zmuszanie do przeproszenia osób które zrobiły osobie krzywdę
23. Zabieranie pieniędzy
24. Zmuszanie do przynoszenia pieniędzy

Przypadek Patryka

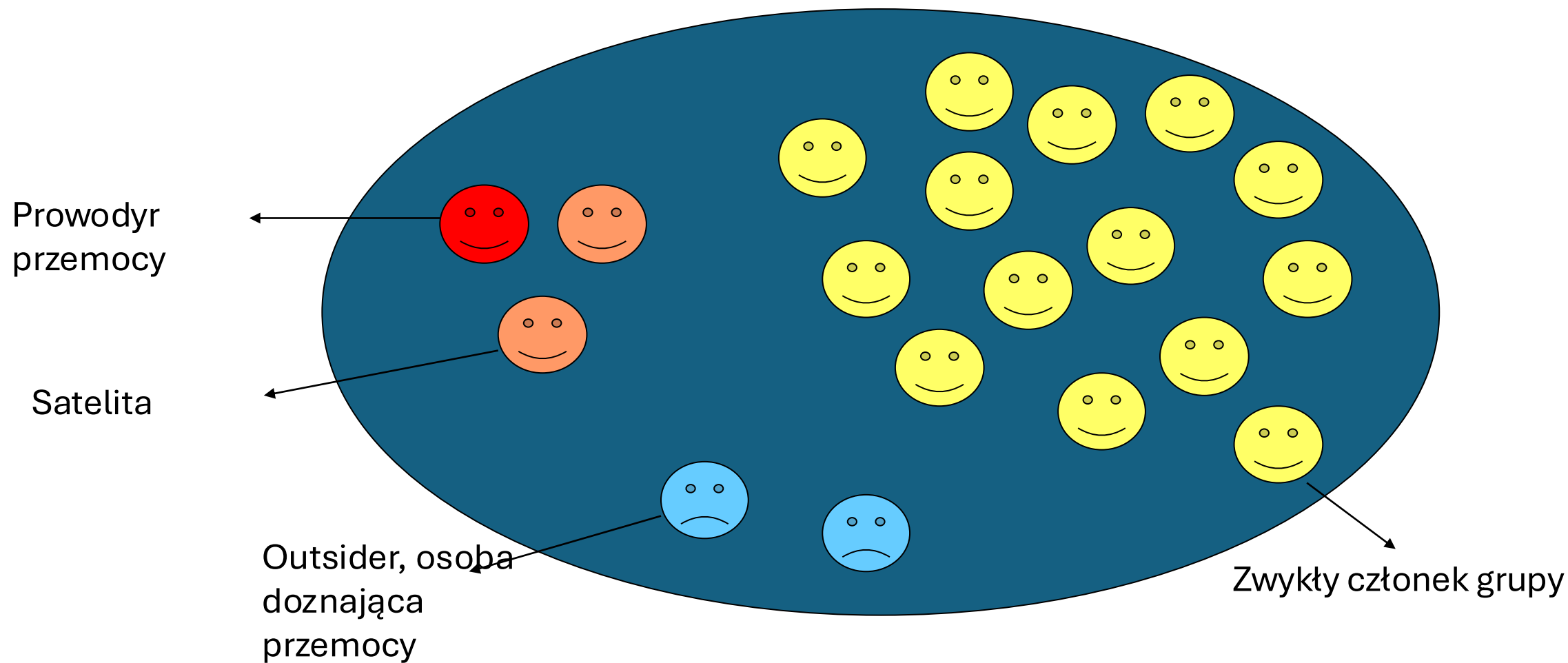
- **Patryk, 14 lat**, uczeń VII kl, jest wysoki, bardzo szczupły, słabo skoordynowany fizycznie, nosi okulary, uczy się przeciętnie, nie jest lubiany w klasie, nie ma przyjaciół, niechętnie chodzi do szkoły.
- **Podczas lekcji wychowania fizycznego** koledzy często nabijają się z chłopca, który jest niezręczny i szczególnie słabo radzi sobie w grach zespołowych. Czasami Patryk nie wytrzyma i wybucha złością, co tylko śmieszy innych. Niekiedy nawet nauczyciel wychowania fizycznego nie potrafi ukryć zniecierpliwienia, kiedy Patryk znów coś zrobi nie tak.
- **Po feriach zimowych** Patryk wrócił do domu w brudnym, poszarpanym ubraniu. Początkowo nie chciał odpowiadać na pytania matki, potem wyznał, że trzech chłopców z klasy przewróciło go na ziemię i walało w błocie.
- **Prowadzącym był Michał** (chłopiec, który ma opinię szkolnego rozrabiaki, uczy się słabo, powtarzał VI klasę i jest starszy o rok od kolegów). Matka Michała często przychodzi wzywana do szkoły przez nauczycieli, ale twierdzi, że jest bezradna wobec syna. Ojciec nigdy nie pojawił się w szkole, matka mówi, że dużo pracuje. Ojciec prowadzi prywatną firmę i sam utrzymuje rodzinę.

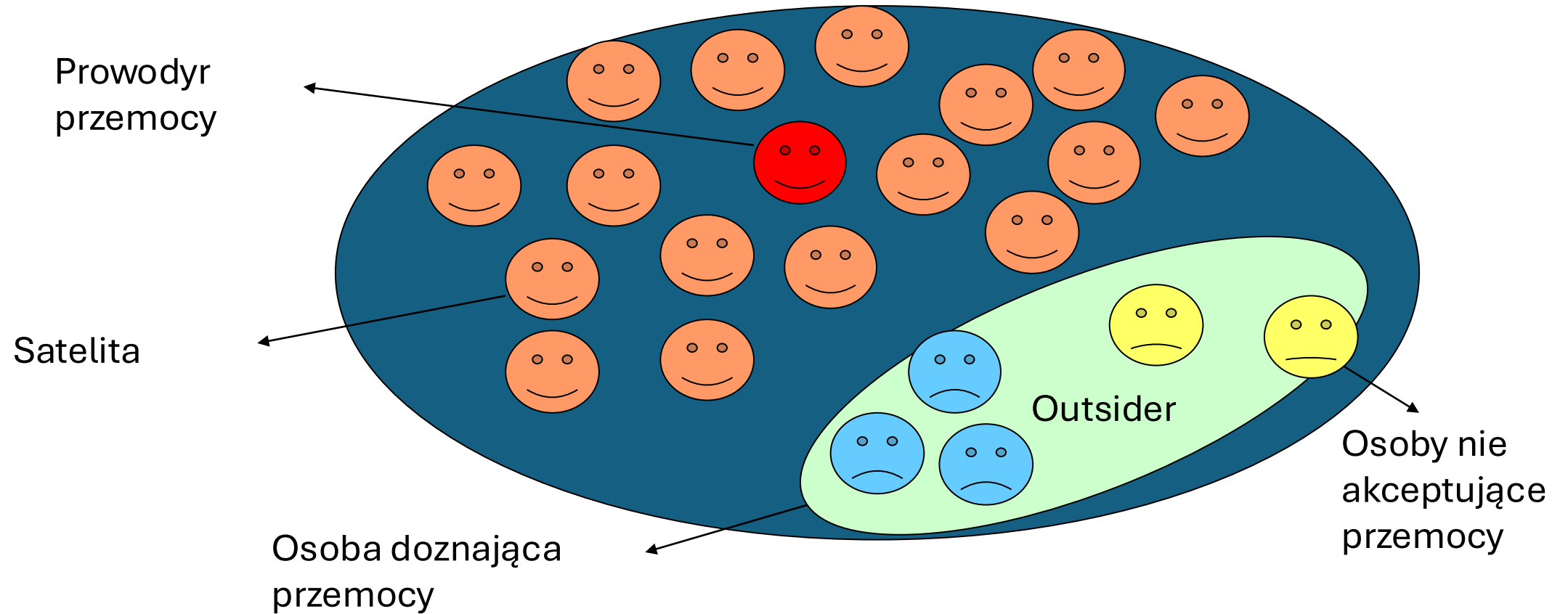
Proces narastania przemocy

Struktura klasy

Klasa opanowana przez przemoc

Norma grupowa: Rządzi silniejszy!

Bullying w świetle badań

Chłopcy są bardziej narażeni na szykany niż dziewczynki

Chłopcy dopuszczają się bardziej brutalnych czynów niż dziewczynki (Chmura-Rutkowska, 2012)

Dziewczynki częściej angażują się w przemoc relacyjną (Pyżalski, 2014)

Wpływ klimatu szkoły

Skala
przemocy jest
mniejsza gdy:

- Nauczyciele postrzegani są jako **życzliwi, bardziej skłonni do pomocy i zainteresowani uczniami** (Przewłocka, 2015)
- Podejmowane są stosowne działania prewencyjne (za: Pyżalski, 2012).

Czy
reagujemy
na przemoc?

Stosunek nauczycieli do przemocy i ich sposób reagowania ma kluczowe znaczenie dla skali problemu (Olweus)
Zarówno ofiary jak i sprawcy twierdzą, że **rodzice i nauczyciele rzadko interweniują** (Olweus)

Przyczyny bullyingu (Olweus)

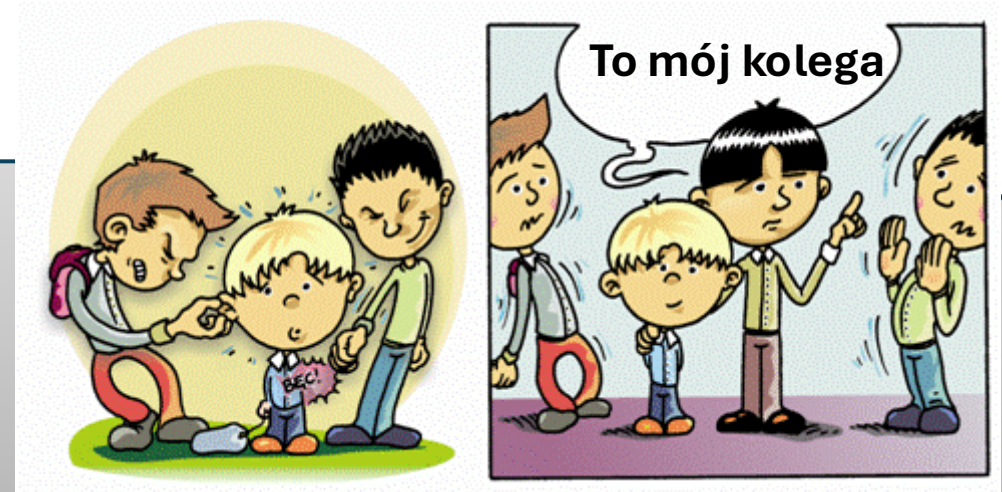
- **Wychowanie**
(brak ciepła i granic, agresja rodziców wobec dziecka)
- **Temperament**
- **Mechanizmy grupowe**
  - społeczne zarażanie się
  - osłabienie hamulców moralnych
  - rozmycie odpowiedzialności
  - deprecjonowanie ofiary
- **Wpływ mediów i otoczenia społecznego**

Świadkowie

Mogą być:

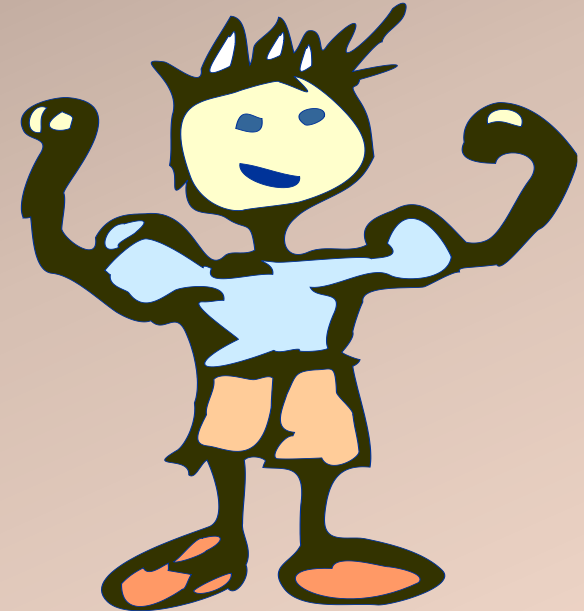
- asystentami napastnika,
- osobami go wspierającymi,
- obserwującymi zdarzenie gapiami,
- potencjalnymi obrońcami ofiary, którzy jej współczują, ale sami nie podejmą działania,
- obrońcami, którzy wstawiają się za ofiarą,
- niezaangażowanymi obserwatorami (za: Komendant-Brodawska, 2009).

- Reakcje świadków mogą wpływać na zachowanie sprawcy i sytuację ofiary.
- **Świadkowie także ponoszą koszty emocjonalne!**

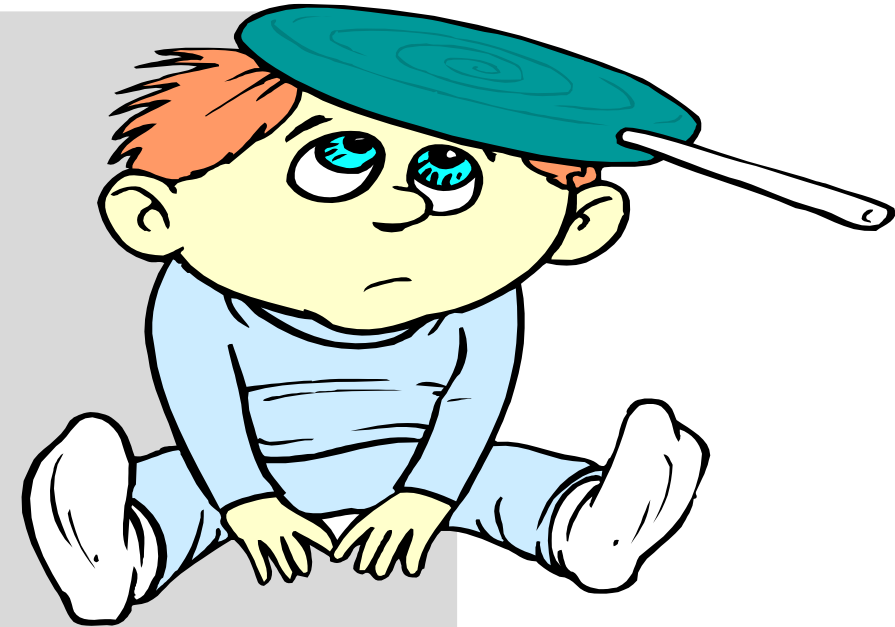
Sprawcy (Olweus)

- Fascynacja przemocą i jej narzędziami
- Silna potrzeba dominacji
- Agresja, impulsywność
- Siła fizyczna
- Niski poziom lęku i niepewności
- Poplecznicy (satelity)
  - Skrywany lęk, niska samoocena, poszukują siły „w orbicie” sprawcy

Ofiary (Olweus)

- Ostrożne
- Wrażliwe
- Nieśmiałe
- Małomówne
- Niska samoocena
- Reakcja wycofania, ucieczki
- Negatywnie nastawione do przemocy i jej narzędzi
- Słabość fizyczna

Ofiary prowokujące (Olweus)

- Silnie pobudzone
- Odpowiadają na zaczepki
- Swoim zachowaniem wywołują napięcie

Typowe wzorce zachowań outsidera

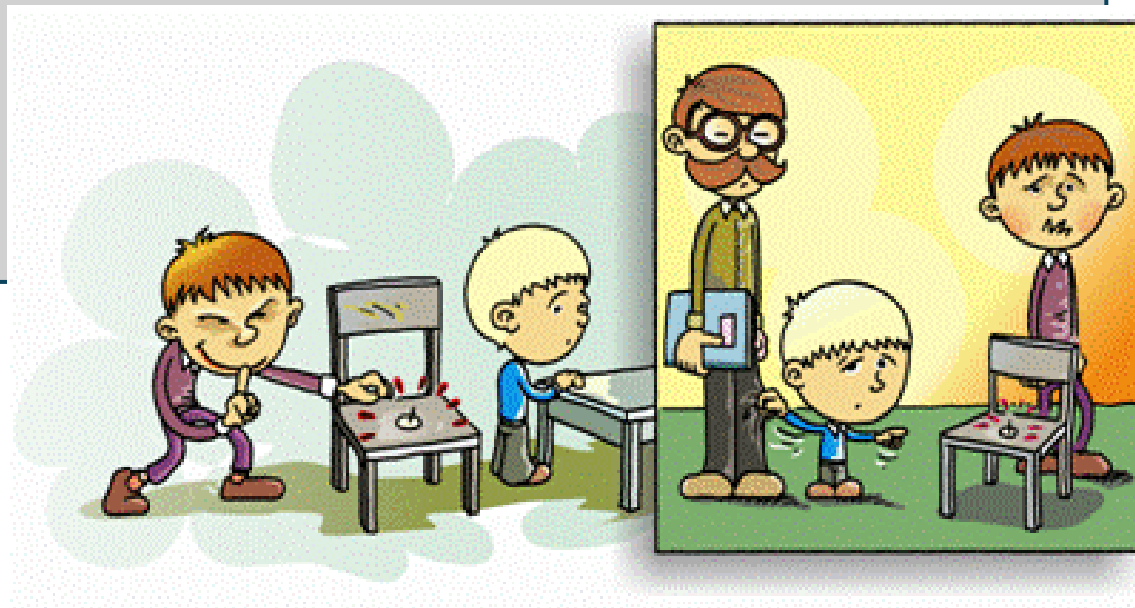
(S.Guerin, E.Hennessy, *Przemoc i prześladowanie w szkole*)

- Nieufność, podejrzliwość, agresja wobec grupy
- Robienie z siebie błazna, rozśmieszanie innych swoim kosztem
- Udawanie lepszego, chwalenie się (majątkiem, osiągnięciami – prawdziwymi lub zmyślonymi)
- Poszukiwanie więzi z określonym partnerem (innym uczniem, nauczycielem)
- Ucieczka z grupy - wagary, choroby, ucieczka wewnętrzna
- Staranie się, kontrolowanie, którego efektem jest silne napięcie mięśni, prowadzące do niezdarności oraz nieautentyczne zachowanie np. przymilanie się

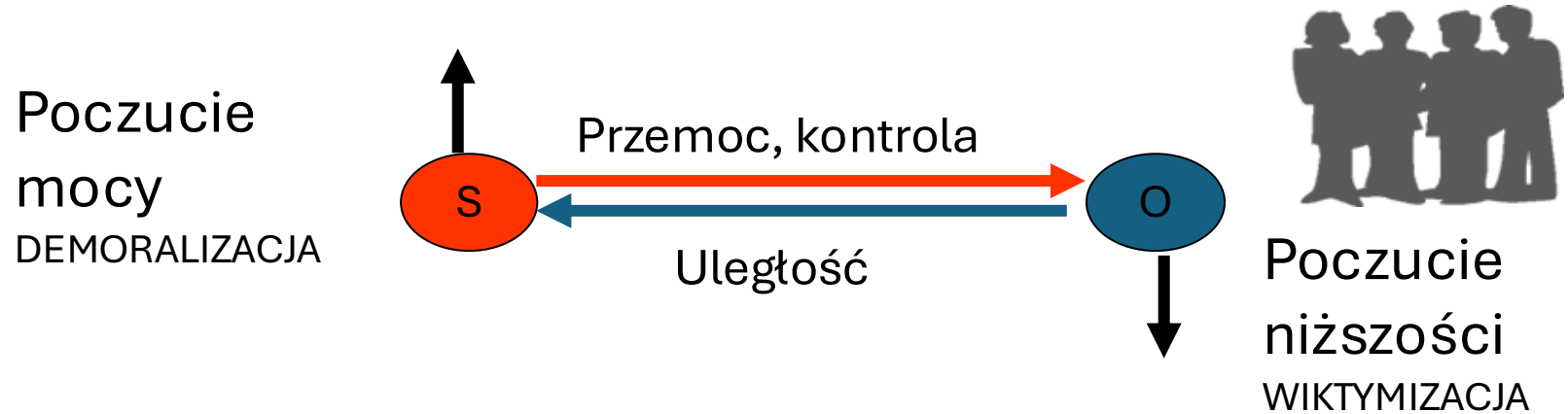
Każda z tych strategii ma służyć podniesieniu prestiżu w grupie. Jednak każda z nich pogarsza sytuację outsidera, predysponując go do roli ofiary. Działa tu mechanizm błędnego koła.

Zapobieganie przemocy- wsparcie dzieci, które mają słabą pozycję w grupie

Ofiara potrzebuje sojuszników!

- Sprawca **czepie moc z poniżenia ofiary**, z jej lęku i uległości
- Jego moc nie jest oparta na realnych kompetencjach, ale na pozbawianiu mocy ofiary
- Żeby pomóc ofierze, **trzeba stanąć po jej stronie**- wyrównać siły
- Trzeba **przywrócić wartości ludzkie**- godność, wolność, prawda, sprawiedliwość

Osobie, która doświadczyła agresji rówieśniczej
towarzyszą
negatywne myśli dotyczące:

- siebie
- swojej wartości
- wyglądu zewnętrznego
- cech charakteru.

Słowa i zachowania osoby stosującej przemoc mogą
zostać uwewnętrznione i tworzyć obraz własnej
wartości osoby doświadczającej przemocy

Osoby będące obiektem przemocy rówieśniczej:

- ponad dwa razy częściej ujawniały **myśli samobójcze**
- ponad trzy razy częściej podejmowały **próby samobójcze**

niż ich koledzy niebędący obiektem prześladowań.

Wyniki badań (Fekkes i in., 2004, s. 17–22)

Badania wykazały
destrukcyjny wpływ przemocy rówieśniczej na zdrowie
psychiczne **w życiu dorosłym.**

Osoby doświadczające przemocy borykają się z:

- zaburzeniami depresyjnymi,
- lękowymi,
- trudnościami we wchodzeniu i podtrzymywaniu satysfakcjonujących relacji społecznych.

Wpływ przemocy równieżniczej na zdrowie psychiczne **w życiu dorosłym.**

- zaburzenia depresyjne
- lękowe
- trudnościami we wchodzeniu i podtrzymywaniu satysfakcjonujących relacji społecznych
- trudności w pracy
- trudności w życiu rodzinnym

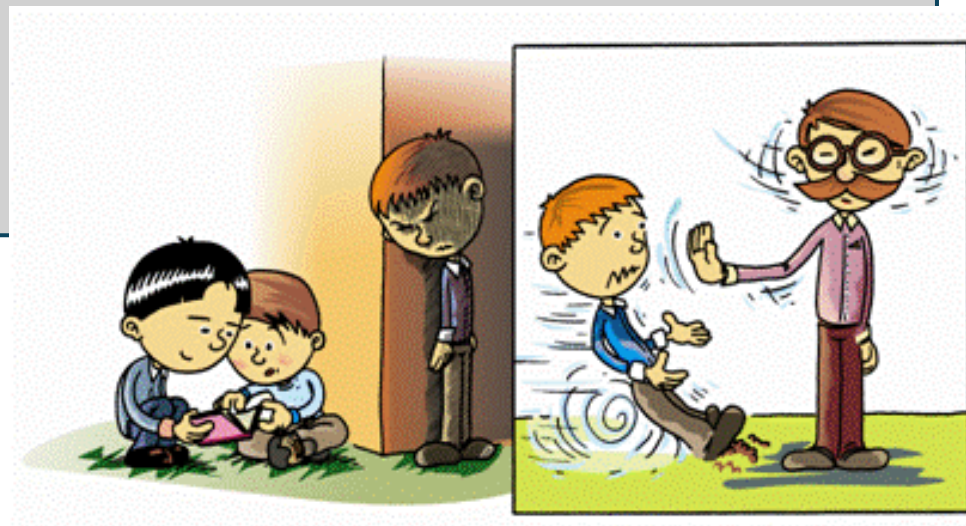
Strategie nieskuteczne- działania wychowawcy

K.E Dambach, *Mobbing w szkole*

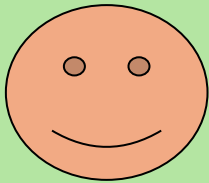
- Nie robi nic
- Napomina grupę, apeluje do współczucia
- Reaguje przemocą
- Pociesza ofiarę
- Bagatelizuje problem
- Obwinia ofiarę

Interwencja wobec dziecka, które stosuje przemoc (sprawcy)

Zasady przeciwdziałające przemocy w grupie

**Zaproszenie do współpracy,
do zabawy (każdego dziecka)**

**Blokowanie trudnych,
uciążliwych zachowań (kolegi,
koleżanki)**

**Poproszenie dorosłego
o pomoc**

Konflikt czy przemoc?

Konflikt i agresja

- siły są równe, obie strony walczą ze sobą, mogą użyć agresji
- kłótnia lub bójka
- każda z walczących stron ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną drugiej
- dążymy do porozumienia i naprawy relacji (mediacje)

Przemoc

- dysproporcja sił – sprawca gnębi ofiarę
- atak słowny lub fizyczny (pobicie)
- za akt przemocy całkowitą odpowiedzialność ponosi sprawca
- ofiara nie potrafi się obronić, ponosi szkody
- porozumienie i naprawa relacji nie są możliwe, dopóki sprawca nie uzna swojej odpowiedzialności za przemoc

- Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży, które działa przy Szpitalu Wolskim
- telefon zaufania dla dzieci i młodzieży 116 111.